

VALSTYBĖS IR VIEŠOSIOS TEISĖS JURIDINIŲ ASMENŲ TEISĖ SUDARYTI ARBITRAŽINĮ SUSITARIMĄ PAGAL LIETUVOS IR UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĘ

Eglė Zemlytė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 2 36 61 70
El. paštas: Egle.Zemlyte@gmail.com

Šiame straipsnyje susistemintos įvairių pasaulio valstybių įstatymų nuostatos valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinį susitarimą aspektu. Šis straipsnis yra sudedamoji valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinį susitarimą teisinio tyrimo dalis. Kita teisinio tyrimo dalis apibendrinama kitame straipsnyje.

The Article contains the survey of national legal provisions concerning the power of a state and legal persons of public law to conclude an arbitration agreement. The Article constitutes the part of the research concerning the power of a state and legal persons of public law to conclude arbitration agreements. The results of the remaining part of the legal research shall be a subject matter of the separate article.

Įvadas

1.1. Teisinės problemos pristatymas

Tai, kad valstybė ir jos institucijos civiliniuose santykiuose dalyvauja lygiais pagrindais kaip ir kiti šių santykių dalyviai, taip pat gali būti tiek ieškovais, tiek atsakovais civilinėse bylose, šiandien nebekvestionuojama. Taigi būtų logiška manyti, kad valstybė turi teisę sudaryti arbitražinius susitarimus ir dalyvauti arbitražo procese lygiais pagrindais kaip ir kiti šių santykių dalyviai. Vis dėlto pagal Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo [1] (toliau – KAI) 11 straipsnio 2 dalį arbitražui negali būti perduoti ginčai, jeigu viena iš šalių yra valstybės ar savivaldybės

įmonė, taip pat valstybės ar savivaldybės įstaiga ar organizacija, išskyrus Lietuvos banką, jeigu tokiame susitarime nebuvo gautas išankstinis šios įmonės, įstaigos ar organizacijos steigėjo sutikimas.

Nors minėta norma yra įtvirtinta straipsnyje, reglamentuojančiame ginčų arbitruotinumą, tačiau iš normos turinio nėra visiškai aišku, ar taisyklė yra vertintina kaip apibrėžianti atskirą nearbitruotinų ginčų rūšį, ar vis dėlto tai yra nurodytų juridinių asmenų veiksnio apribojimas. Nuo atsakymo į pastarąjį klausimą, manytina, priklauso tai, kokie padariniai taikytini esant minėtos normos pažeidimui, ypač – arbitražo sprendimo panaikinimo ar pripažinimo pagal 1958 m. Niujorko konvenciją dėl

užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo [2] procesų kontekste. Šie klausimai ir nulėmė toliau aprašomo teisinio tyrimo tikslą.

1.2. Teisinio tyrimo tikslas ir metodas

Valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinį susitarimą teisinio tyrimo tikslas yra nustatyti KAĮ 11 straipsnio 2 dalies taikymo sąlygas ir pažeidimo padarinius, taip pat įvertinti ir minėto apribojimo pagrįstumą. Dėl straipsniui taikytinų apimties reikalavimų skelbiami teisinio tyrimo rezultatai, susiję su KAĮ 11 straipsnio 2 dalies taikymu ir pagrįstumu tarptautinio komercinio arbitražo kontekste (t. y. nėra skelbiami tyrimo rezultatai, susiję su KAĮ 11 str. 2 d. taikymo ypatumais nacionalinio komercinio arbitražo atveju).

Atsižvelgiant į minėtą tikslą, teisinis tyrimas buvo atliekamas dviem etapais. Šiame straipsnyje yra skelbiami pirmojo teisinio tyrimo etapo rezultatai. Pirmame etape buvo analizuojamos užsienio valstybių įstatymų nuostatos bei keletas teismų ir arbitražo sprendimų dėl tokių nacionalinių įstatymų nuostatų taikymo ir aiškinimo. Šioje teisinio tyrimo dalyje buvo siekiama nustatyti, ar užsienio valstybėse, taip pat kaip ir Lietuvoje, egzistuoja panašūs apribojimai valstybei bei viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus, jeigu taip, ar tokie apribojimai dominuoja nacionaliniuose įstatymuose, reglamentuojančiuose arbitražą, ar jie pasižymi tam tikrai dėsningumais, kokios yra pagrindinės tokių apribojimų įtvirtinimo priežastys. Straipsnio tema atskleidžia pagrindinį šios tyrimo dalies metodą – tai lyginamasis metodas.

Pirmosios teisinio tyrimo dalies rezultatai ir išvados yra svarbūs antrajai – pagrindinei teisinio tyrimo daliai, kurioje analizuojama doktrina, teismų ir arbitražo praktika arbitražo bylose, kurių šalis yra valstybė (plačiuoju požiūriu). Antroje teisinio tyrimo dalyje pateikiamos išvados dėl apribojimų valstybei bei viešosios teisės juridiniams asmenims taikymo sąlygų, taip pat dėl apribojimų pažeidimo teisinių padarinių. Šioms išvadoms pateikti ir yra labai svarbi vadinamoji teisinė aplinka, t. y. apribojimų valstybei bei viešosios teisės juridiniams asmenims dominavimas arba nedominavimas nacionaliniuose įstatymuose. Pirmuoju atveju būtų galima teigti, kad susiduriama su tam tikru arbitražo teisės „principu“, tada galbūt būtų galima pagrįsti tokių apribojimų egzistavimą ir KAĮ. Antruoju atveju, t. y. paaiškinę, kad tik nedaugelis valstybių nustato apribojimus valstybei ir viešosios teisės juridiniams asmenims perduoti ginčus arbitražui, galbūt būtų sudarytos prielaidos kvestionuoti KAĮ nustatytą apribojimų reikalingumą ir pagrįsti išvadą, kad tam tikrais atvejais KAĮ nustatyti apribojimai apskritai neturėtų būti taikomi.

Teisinio tyrimo objektu nėra vadinamasis investicinis arbitražas, reguliuojamas 1965 m. kovo 18 d. Vašingtone priimtos konvencijos „Dėl investicinių ginčų tarp atskirų valstybių ir kitų valstybių piliečių sprendimo“.

1.3. Viešosios teisės juridinių asmenų sąvoka

Šiame straipsnyje analizuojami nacionalinių įstatymų nustatyti apribojimai valsty-

bei ir su ja susijusiems asmenims (valstybės institucijoms, įmonėms ir kt.), taip pat savivaldybėms. Tokių asmenų sąrašas yra nurodomas konkrečios valstybės įstatyme ir nedažnai tokių asmenų organizacinė forma yra specifinė tam tikrai valstybei. Teisės doktrinoje tokiems asmenims įvardyti vartojami įvairūs terminai: angl. *State entities*, *State organisations*, *State enterprises* ir pan. Tačiau analizuojamam klausimui iš esmės neturi esminės įtakos kiekvieno tokio asmens tikslus įvardijimas, nes tam tikrame įstatyme su valstybe ar tam tikrų viešųjų funkcijų vykdymu susijusio asmens organizacinė forma konkrečiu atveju yra nurodoma tiksliai ir nekelia jokių konkretaus asmens identifikavimo problemų. Atsižvelgiant į tai, visiems su valstybe susijusiems juridiniams asmenims pasirinktas 1961 m. Europos konvencijoje dėl tarptautinio komercinio arbitražo [3] (toliau – Europos konvencija) vartojamas terminas „Viešosios teisės juridinis asmuo“ (angl. *Public law bodies*; *Legal persons of public law*). Taigi šio straipsnio kontekste viešosios teisės juridinis asmuo yra bet koks su valstybe ar viešųjų funkcijų vykdymu susijęs ir tam tikrame nacionaliniame įstatyme įvardytas asmuo, įskaitant, bet neapsiribojant valstybės institucijomis, įstaigomis, organizacijomis, departamentais, savivaldos institucijomis, taip pat valstybės ar savivaldybės įmonėmis, tiek turinčiomis juridinio asmens teises, tiek jų neturinčiomis.

1.4. Šaltiniai

Užsienio valstybių nacionalinių teisės aktų analizės pagrindas – *International Hand-*

*book on Commercial Arbitration*¹ (Kluwer Law International, ed. PAULSON, Jan, [4]) leidinyje skelbiami įvairių valstybių nacionaliniai įstatymai, reguliuojantys komercinį arbitražą, bei nacionaliniai pranešimai, paaiškinantys tam tikroje valstybėje esamus pagrindinius arbitražo reglamentavimo bruožus, taip pat monografijos, kurių dalykas – tam tikros konkrečios valstybės ar valstybių grupės arbitražo teisė.

2. Nacionalinių įstatymų klasifikavimas valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinį susitarimą klausimu

Visas valstybes viešosios teisės juridinių asmenų apribojimų sudaryti arbitražinį susitarimą aspektu galima grupuoti vadovaujantis keletu kriterijų: 1) pagal tai, ar apribojimai yra numatyti, toliau grupuojant įstatymus pagal nustatytų ribojimų apimtį; 2) geografiniu (Europos, Azijos, Amerikos ir t. t.); 3) teisinių sistemų / šeimų (civilinės teisės, bendrosios teisės, religinės teisės) ir pan. Tačiau, kaip parodys šios teisinio tyrimo dalies išvados, valstybių klasifikacijos sukūrimas nei teoriniu, nei praktiniu požiūriu nėra prasmingas. Atsižvelgiant į tai pasirinktas mišrus kriterijus, pagrįstas geografiniu ir skirstymo į teises sistemas principu: Europos valstybės, JAV ir Kanada, arabų šalys, Lotynų Amerikos valstybės, Azijos valstybės ir Australija. Toliau kiekvienos

¹ S. Strong knygoje, kurioje pateikiamos teisinių tyrimų tarptautinio komercinio arbitražo teisės srityje atlikimo gairės bei šaltiniai, šis šaltinis yra nurodomas kaip tinkamas. Žr. Strong S. *Research and Practice in International Commercial Arbitration: Sources and Strategies*. Oxford: Oxford Univ. PRESS, 2009, p. 81.

valstybių grupės išskiriamos valstybės, kurių įstatymai neįtvirtina apribojimų valstybei ir viešosios teisės asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus, bei valstybės, kurių įstatymai numato tokius apribojimus.

2.1. Europos valstybės

Dauguma Europos valstybių teisės aktuose nenumato jokių draudimų ar ribojimų valstybei bei kitiems viešosios teisės juridiniams asmenims perduoti ginčus spręsti arbitražui. Tokios valstybės yra Austrija, Airija, Danija, Bulgarija, Čekija, Suomija, Anglija, Škotija, Vokietija, Italija, Olandija, Liuksemburgas, Norvegija, Kroatija, Slovėnija, Portugalija, Lenkija, Ispanija, Švedija, Šveicarija², Vengrija [4], taip pat Estija [6]. Latvijoje, Prancūzijoje, Belgijoje ir Graikijoje viešosios teisės juridinių asmenų teisė sudaryti arbitražinius susitarimus yra ribojama.

Latvijos civilinio proceso įstatymo 487 straipsnyje nurodyta, kad arbitražo teismui gali būti perduoti spręsti bet kokie civiliniai ginčai, išskyrus <...> ginčai, kurių bent viena šalis yra valstybė ar valstybės institucija <...> [5]. Pagal Prancūzijos civilinio kodekso 2060 straipsnį, draudžiama sudaryti arbitražinį susitarimą dėl ginčo, kurio šalis yra viešieji juridiniai asmenys (iki 1972 m. draudimas buvo nustatytas 1806 m. Prancūzijos civilinio proceso kodekse). Tačiau tam tikroms pramoninio ir komercinio pobūdžio viešosioms bendrovėms teisė sudaryti arbitražinį susitarimą

gali būti suteikta dekretu. Pagal Belgijos proceso kodekso 1676(2) straipsnį, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato kitaip, viešosios teisės juridiniai asmenys gali sudaryti arbitražinį susitarimą tik tuo atveju, kai toks susitarimas yra dėl ginčo, susijusio su sutarties sudarymu ar vykdymu (pagal anksčiau Belgijoje galiojusį reglamentavimą, Prancūzijos 1806 m. Civilinio proceso kodekso, kuris Belgijoje galiojo iki 1972 m., pavyzdžiu viešosios teisės juridiniams asmenims apskritai buvo draudžiama sudaryti arbitražinius susitarimus [19]). Belgijoje viešosios teisės juridiniai asmenys taip pat turi teisę sudaryti arbitražinį susitarimą, jeigu tokią teisę suteikia įstatymai ar Ministrų Tarybos dekretas (pavyzdžiui, tokia teisė yra suteikta Belgijos nacionaliniam bankui). Pagal Graikijoje galiojančio Civilinio proceso kodekso įgyvendinimo įstatymo 49 straipsnį valstybės institucijos gali sudaryti arbitražinius susitarimus tik raštu ir tik gavus vyriausybės teisės skyriaus išvadą bei esant bendram finansų ministro bei kompetentingo ministro sprendimui [4].

Nors minėtos valstybės draudžia ar riboja viešosios teisės juridinių asmenų teisę sudaryti arbitražinius susitarimus, tokie apribojimai yra taikytini ne visada.

Visų pirma Belgija, Prancūzija ir Latvija yra prisijungusios prie Europos konvencijos, kurios II straipsnyje nurodyta, kad „Konvencijos I straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju³ asmenys, kurie pagal jiems taikytinus įstatymus yra laikytini „viešosios teisės

² Šveicarijos ir Ispanijos įstatymų nuostatomis nedraudžiama viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus. Be to, juose įtvirtinta taisyklė, pagal kurią draudžiama užsienio valstybės viešosios teisės juridiniams asmenims remtis jų nacionalinėje teisėje nurodytais apribojimais.

³ Pagal Europos konvencijos I straipsnio 1 dalį Konvencija yra taikytina arbitražiniams susitarimams dėl ginčų, kylančių iš tarptautinės prekybos, ir sudarytų tarp fizinių ir juridinių asmenų, kurių gyvenamoji vieta / buveinė yra skirtingose prie Konvencijos prisijungusiose valstybėse.

juridiniais asmenimis“, turi teisę sudaryti arbitražinius susitarimus“. Tiesa, tiek Belgija, tiek Latvija prisijungė prie konvencijos su išlygomis dėl Europos konvencijos II straipsnio: Belgija pareiškė, kad Europos konvencijos II straipsnis taikytinas tik pačios valstybės atžvilgiu, o Latvija nurodė, kad Europos konvencijos II straipsnis netaikytinas vietos valdžios institucijų bei Latvijos valstybės atžvilgiu. Vis dėlto tuo atveju, kai arbitražinis susitarimas patenka į Europos konvencijos reguliavimo sritį ir Konvencijos II straipsnio išlygos nėra taikytinos, nacionalinės teisės normomis, ribojančiomis valstybės ar viešosios teisės juridinių asmenų teisę sudaryti arbitražinius susitarimus, arbitražinio susitarimo šalys neturi teisės remtis⁴. Tokią išvadą patvirtina ir 1983 m. *ad hoc* arbitražo sprendimas *Benteler* byloje [7; 8], kurioje buvo sprendžiamas Belgijos teisės sudaryti arbitražinį susitarimą klausimas. Atsižvelgdami į tai, kad Belgija rėmėsi nacionalinėje teisėje nustatytu draudimu sudaryti arbitražinius susitarimus, arbitrai nurodė, jog „Kadangi Belgija yra Europos konvencijos dalyvė, o šalių sudarytas arbitražinis susitarimas yra dėl ginčo, kylančio iš tarptautinės prekybos Europos konvencijos I straipsnio 1 dalies, Belgijos valstybės teisė sudaryti arbitražinį susitarimą kildinama iš Europos konvencijos II straipsnio 1 dalies. <Be to,> Europos konvencijos II straipsnis negali būti laikomas kaip numatantis tam tikrą išimtį.

⁴ Ši išvada taikytina ir kitų Europos konvencijos dalyvių atžvilgiu (Europos konvencijos dalyvės yra Austrija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Belgija, Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Burkina Faso, Kuba, Čekija, Danija, Prancūzija, Vokietija, Vengrija, Italija, Kazachstanas, Latvija, Liuksemburgas, Lenkija, Moldova, Rumunija, Rusija, Serbija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Makedonija, Turkija ir Ukraina).

Atvirkščiai, jis nustato principą, kuris vis labiau įsitvirtina tarptautinio arbitražo teisėje. Šiuo principu tiek dažnai vadovaujama, ir jis tiek dažnai taikomas, kad kai kurie jį mano esant tarptautinės privatinės teisės taisykle, kurios būtina laikytis tarptautiniame arbitraže“.

Antra, teismų praktikoje dažnai yra nurodoma, kad nacionalinėje teisėje nustatyti apribojimai viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus yra netaikomi tarptautinio komercinio arbitražo atveju. Pavyzdžiui, Prancūzijos teismų praktikoje yra suformuluota vienintelė taisyklė, jog įstatymuose nurodytas draudimas netaikomas tuo atveju, kai yra sudaroma sutartis, turinti tarptautinį elementą. Dar 1957 m. Myrtoon byloje [11] teismai pažymėjo, jog „draudimas valstybės institucijoms sudaryti arbitražinius susitarimus yra taikomas tik nacionalinio pobūdžio sutartims ir netaikomas sutartims, turinčioms tarptautinį elementą. <...> Draudimas spręsti ginčus tokiu būdu, kuris yra suderinamas su tarptautine komercine praktika, būtų priešingas pačios valstybės interesams. <...>“. Ši išvada vėliau buvo patvirtinta Prancūzijos kasacinio teismo 1966 m. gegužės 2 d. sprendimu *Galakis* [13] byloje, kuri doktrinoje yra dažniausiai cituojama kaip Prancūzijos civilinio kodekso 2060 straipsnio netaikymo tarptautinio komercinio arbitražo⁵ atveju pagrindas [27, p. 147; 20, p. 312–322; 24,

⁵ Pažymėtina, kad išimtis, pagal kurią nacionalinės teisės apribojimai netaikomi esant ginčui, kilusiam iš teisinių santykių, turinčių tarptautinį elementą, gali būti vadinama tarptautinio komercinio arbitražo išimtimi, nes iš esmės visais atvejais toks arbitražas bus tarptautinis. Ir teisės doktrinoje „arbitražas dėl ginčo, kylančio iš teisinių santykių, turinčių tarptautinį elementą“ bei „tarptautinis komercinis arbitražas“ nagrinėjamo klausimo kontekste yra tapatinami.

p. 734; 29, p. 187; 22, p. 43]. Graikijos, kaip ir Prancūzijos, teismai taip pat suformulavo taisyklę, jog nacionalinėje teisėje įtvirtinti apribojimai taikomi tik nacionalinio komercinio arbitražo atveju [12]. Tačiau kitaip nei Prancūzijoje, teismų suformuluota taisyklė vėliau buvo įtvirtinta ir įstatyminiu lygmeniu [4].

2.2. JAV ir Kanada

JAV federaliniame arbitražo akte nėra numatyta jokių apribojimų viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus, tačiau tokie apribojimai gali būti numatyti kituose federaliniuose ar valstijų įstatymuose, taip pat tokių asmenų veiklą reglamentuojančiuose statutuose [4]. Doktrinoje nurodoma, kad pačios JAV neturi teisės sudaryti arbitražinio susitarimo [17, p. 300].

Kanadoje su arbitražu susijusius teisinius santykius reguliuoja arba Federalinis komercinio arbitražo aktas, arba provincijų arbitražo aktai, ir juose nėra numatyta jokių draudimų valstybei ar viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus. Atvirkščiai, tokia teisė yra tiesiogiai įtvirtinta tiek Federaliniame komercinio arbitražo akte (1 str. 1 d.), tiek beveik visuose provincijų arbitražo aktuose [4].

2.3. Arabų valstybės

Jungtiniuose Arabų Emyratuose, Jemene, Bahreine, Kuveite, Irake ir Jordanijoje arbitražo teisė atskirai nereguliuoja viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinius susitarimus, laikomasi nuomonės, kad tokia teisė yra neribojama [15, p. 719, 750, 105, 244; 215; 296; 28, p. 349,

280, 260, 182, 161]. Kitose arabų valstybėse, pavyzdžiui, Tunise, Alžyre, Sirijoje, Libijoje bei Saudo Arabijoje, valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisė sudaryti arbitražinius susitarimus ribojama nacionalinės teisės normomis.

Alžyre, kaip ir Prancūzijoje, draudžiama sudaryti arbitražinius susitarimus, kurių šalis yra valstybė ar viešosios teisės juridinis asmuo. Tačiau, kaip ir Graikijoje, įstatymų lygmeniu įtvirtinta ir taisyklė, jog viešosios teisės juridiniams asmenims draudžiama sudaryti arbitražinius susitarimus, išskyrus dėl ginčų, kylančių iš tarptautinės prekybos santykių [16, p. 147–148]. Tarptautinio komercinio arbitražo išimtį pripažįsta ir Libija. Tačiau tokia išvada yra doktrinoje pateikiamos analizės rezultatas [15, p. 420]. 1982 m. gegužės 6 d. Administracinių sutarčių dekretas nustato a) išimtinę Libijos teismų kompetenciją ginčams, kylančiams iš administracinių sutarčių (administracine sutartimi *inter alia* pripažįstama ir viešosios teisės juridinių asmenų sudaroma prekių pirkimo ir pardavimo sutartis ar vežimo sutartis); bei b) nurodo, kad sutarčių nuostatos, numatančios kitos valstybės teismo ar arbitražo kompetenciją, yra negaliojančios. Nukrypti nuo šio draudimo galima tik gavus rašytinį kompetentingos institucijos sprendimą [15, p. 419–420; 28, p. 235–236].

Tunise ir Saudo Arabijoje bei Sirijoje viešosios teisės juridinių asmenų dalyvavimo arbitraže klausimo reglamentavimas yra kontroversiškas. Saudo Arabijoje galioja tiek 1963 m. Ministrų Tarybos rezoliucija [14, p. 599; 4; 30, p. 15], pagal kurią visoms valdžios institucijoms draudžiama pasirinkti arbitražą ginčams spres-

ti (yra nedidelių išimčių), tiek ir 1983 m. Arbitražo reglamentas, kuriame įtvirtintas analogiškas draudimas, tačiau leidžiama nuo jo nukrypti, jeigu gautas Ministrų Tarybos prezidento sutikimas. Pagal Tuniso 1993 m. Arbitražo kodeksą leidžiama viešosios teisės juridiniams asmenims dalyvauti tarptautiniame komerciniame arbitraže, tačiau 1994 m. birželio 20 d. Ministro Pirmininko cirkuliaru rekomenduojama sudarant arbitražinį susitarimą rinktis Tuniso teisę, arbitražą Tunise, vengti užsienio teisės taikymo ir rinktis kitos šalies teismus ar arbitražą. Jeigu tai neįmanoma, privaloma rinktis vadinamąją neutralią teisę ir *ad hoc* arbitražą [4; 16, p. 149; 15, p. 682–683]. Sirijos doktrinoje nurodoma, kad arbitražo teisė pripažįsta arbitražines išlygas tiek vadinamosiose privačiose sutartyse, tiek administracinėse sutartyse, kurių šalimi yra valstybė, valstybės institucija ar organizacija [15, p. 652]. Tačiau pažymėtina, kad Sirijoje galioja 1959 m. priimtas įstatymas, pagal kurį joks ginčas, kurio suma viršija 45 000 Sirijos svarų ir kurio šalimi yra viešosios teisės juridinis asmuo, negali būti perduotas arbitražui be Valstybės Tarybos leidimo [28, p. 103]. Ši norma buvo pritaikyta bent dviejuose Sirijos Arabų Respublikos teismų sprendimuose (pirmu atveju buvo atsisakyta pripažinti užsienio arbitražo sprendimą [10], antruoju – patenkintas prašymas panaikinti arbitražo sprendimą [9]).

2.4. Lotynų Amerika

Lotynų Amerikos šalių atstovai, pateikdami nacionalinius pranešimus *Handbook of International Commercial Arbitration* leidiniui, nurodo, kad iš esmės nacionalinė teisė

leidžia ginčus, kurių šalis yra viešosios teisės juridiniai asmenys, spręsti arbitraže [4]:

1. Kolumbija: nurodoma, kad nacionalinio arbitražo atveju valstybė ir viešosios teisės juridiniai asmenys turi teisę perduoti arbitražui ginčus, kilusius tarp jų ir kitų asmenų (fizinį ar juridinių).
2. Argentina: nurodoma, kad, išskyrus atvejus, kai tai yra susiję su suverenių valstybės galių įgyvendinimu, daugumoje teismų sprendimų laikomasi pozicijos, kad Argentina ir jos institucijos, taip pat viešieji juridiniai asmenys turi teisę perduoti ginčus spręsti tiek nacionaliniam, tiek tarptautiniam arbitražui.
3. Brazilija: nurodoma, kad Brazilijos teisės doktrina yra vieninga tvirtindama, kad valstybė gali būti tiek tarptautinio, tiek nacionalinio arbitražo šalimi. Tačiau taip pat nurodoma, kad tuo atveju, kai ginčo šalis yra valstybės institucija, kita šalis, norėdama įsitikinti arbitražinio susitarimo galiojimu, turėtų išnagrinėti situaciją kiekvienu konkrečiu atveju, nes specialiuose teisės aktuose gali būti numatyti tam tikri apribojimai (pavyzdžiui, tam tikrų administracinių sutarčių, sudarytų viešuoju konkursu, atveju).
4. Meksika: nurodoma, kad kai valstybė, jos institucijos ar organizacijos veiksmai laikytini ne *iure imperii*, o *iure gestionis*, joms yra suteikiama teisė spręsti arbitražu ginčus tiek su nacionaliniais, tiek su užsienio subjektais.
5. Peru: leidžiama sudaryti arbitražinius susitarimus tiek nacionalinio, tiek

komercinio arbitražo atveju. Tačiau tarptautinio arbitražo atveju įstatyme taip pat reikalaujama, kad arbitražas turi būti administruojamas pripažintos prestižinės arbitražo institucijos ar sprendžiamas arbitrų, paskirtų procese, reglamentuojamame tarptautinės sutarties, kuri yra sudedamoji Peru nacionalinės teisės dalis.

Nors minėtų Lotynų Amerikos valstybių požiūris į valstybės bei viešosios teisės juridinių asmenų ginčų sprendimą arbitražu atrodo gana liberalus, tačiau tiek teismų praktika, tiek doktrina patvirtina, kad iš tiesų taip nėra.

Nacionalinio arbitražo atveju taip yra visų pirma dėl to, kad ginčai, susiję su valstybės turtu, dažniausiai laikytini nearbitruotiniais [21, p. 297]. Be to, arbitražiniam susitarimui sudaryti reikalaujama specialaus įgaliojimo jį pasirašančiam asmeniui, taigi viešosios teisės juridinio asmens toks įgaliojimas iš esmės bus tam tikros valstybės institucijos sprendimas leisti sudaryti arbitražo susitarimą [23, p. 94–100]. Kaip nurodo J. Kleinheisterkampas, analizuodamas ginčų arbitruotinumą nacionalinio arbitražo atveju pietinėse Lotynų Amerikos valstybėse, „arbitruotinų ir nearbitruotinų ginčų, kurių šalis yra valstybė ar viešosios teisės juridiniai asmenys, atskyrimo klausimas gali būti labai komplikotas ir prieš sudarant arbitražinį susitarimą reikės kruopščios teisės aktų analizės kiekvienu konkrečiu atveju“ [23, p. 98].

Tarptautinio komercinio arbitražo atveju situacija yra dar sudėtingesnė, nes ilgą laiką arbitražiniai susitarimai, kurių šalis yra valstybė ir kurie numato arbitražo vietą kitoje valstybėje, Lotynų Amerikoje

buvo tabu dėl tuo metu galiojusios vadinosios *Calvo* doktrinos⁶ [23, p. 100; 25, p. 31]. Nors kaip viena iš ginčo sprendimų tarptautiniame komerciniame arbitraže tendencijų Lotynų Amerikoje nurodomas tarptautinio komercinio arbitražo pripažinimas ginčiuose, kurių šalis yra valstybės institucijos ar kiti viešosios teisės juridiniai asmenys [25, p. 34], pastarųjų metų teismų praktika rodo, kad šis klausimas vis dar nėra visiškai išspręstas ir aiškus [23, 103; 25, 35–36].

2.5. Azijos valstybės ir Australija

Teisinio tyrimo metu taip pat nustatyta, kad, be anksčiau šiame straipsnyje minėtų Azijos valstybių, kitų Azijos valstybių (Izraelio, Japonijos, Kinijos (įskaitant Honkongą), Indijos, Malaizijos, Singapūro, Tailando, Malaizijos [4]) bei Australijos [4] nacionaliniai įstatymai nenumato valstybei ir viešosios teisės juridiniams asmenims apribojimų sudaryti arbitražinius susitarimus.

3. Viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinius susitarimus apribojimų (draudimų) tendencijos ir priežastys

Teisinio tyrimo rezultatai patvirtina, kad apribojimai valstybei ir viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus nėra visuotiniai paplitę. Tokius

⁶ Calvo doktrina pavadinta pagrindinio šios doktrinos kūrėjo Argentinos diplomato Carloso Calvo vardu. Šios doktrinos esmė yra ta, kad a) užsienio investuotojų teises reguliuoja nacionaliniai įstatymai; b) užsienio investuotojai turi ginti savo teises vietos teismuose, o ne kitos valstybės teismuose ar arbitraže arba naudodamiesi diplomatine apsauga.

apribojimus numato nedaugelis valstybių, kurių įstatymai buvo analizuoti teisinio tyrimo metu. Dauguma nacionalinių įstatymų arba a) apskritai tiesiogiai nereguliuoja šio klausimo (Vokietija, Švedija, Jungtiniai Arabų Emyratai, Jemenas, Kuveitas ir kt.); arba b) tiesiogiai nurodo, kad valstybė ir viešosios teisės juridiniai asmenys turi teisę sudaryti arbitražinius susitarimus (Slovėnija⁷, Kroatija⁸, Kanada ir kt.); arba c) įtvirtina taisyklę, kad valstybė ar viešosios teisės juridinis asmuo neturi teisės remtis savo nacionaline teise, reglamentuojančia šalies veiksnumą ar ginčų arbitruotinumą, siekdami išvengti arbitražiniu susitarimu priimtų išsipareigojimų (Šveicarija, Ispanija).

Nacionaliniai įstatymai, kurie numato apribojimus viešosios teisės juridiniams asmenims, pasižymi tokių apribojimų įvairove tiek asmenų, kurių atžvilgiu jie taikomi, tiek ir pačių apribojimų apimties aspektu. Valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinius susitarimus apribojimai gali būti nustatomi tiek arbitražą reglamentuojančiuose teisės aktuose, tiek kituose įstatymuose (pavyzdžiui, Lotynų Amerikos valstybėse, Sirijoje), taip pat valstybėse gali būti priimti įvairūs papildomi privalomi ar rekomendaciniai teisės aktai šiuo klausimu (Saudo Arabija, Tunisas).

Pagal apribojimų apimtį galima išskirti keletą viešosios teisės juridinių asmenų

teisės sudaryti arbitražinius susitarimus apribojimų reglamentavimo modelių (kai kuriose valstybėse sąveikauja keli modeliai).

Pirma, draudžiama viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus, tačiau draudimas nėra taikomas (ar iš dalies nėra taikomas) tarptautiniam komerciniam arbitražui. Pastaroji išimtis yra arba tiesiogiai nurodoma įstatyme (Alžyras), arba taikoma teismų praktikoje (Prancūzija), arba yra nurodoma teisės doktrinoje (Libija), arba taikoma, atsižvelgiant į valstybės priisimtus tarptautinius išsipareigojimus (Latvija, Belgija).

Antra, viešosios teisės juridinių asmenų teisė sudaryti arbitražinius susitarimus priklauso nuo tam tikros valdžios institucijos ar institucijų leidimo ar specialaus šiam tikslui priimto teisės akto (Saudo Arabija, Graikija, Belgija, Sirija, Lietuva, Prancūzija).

Trečia, leidžiama viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus tik dėl tam tikrų ginčų (pavyzdžiui, Belgijoje – tik dėl ginčų, susijusių su sutarties sudarymu ar vykdymu, ir „sutarties sudarymas ir vykdymas“ neapima reikalavimo atlyginti nuostolius dėl sutarties pažeidimo bei kitų su sutartimis nesusijusių ginčų [26, p. 184]; Sirija – dėl ginčų, kurių suma neviršija 45 000 Sirijos svarų).

Lietuvoje įtvirtintas reikalavimas gauti viešosios teisės juridinio asmens steigėjo sutikimą priskirtinas antrajam modeliui, pagal kurį teisė sudaryti arbitražinį susitarimą priklauso nuo tam tikros valdžios institucijos sutikimo. Kita vertus, KAĮ reikalaujama konkretaus viešosios teisės juridinio asmens *steigėjo* sutikimo, taigi,

⁷ Arbitražo įstatymo 4 straipsnio 2 dalis: arbitražinį susitarimą gali sudaryti fiziniai ir juridiniai asmenys, įskaitant Slovėnijos Respubliką ir kitus viešosios teisės juridinius asmenis.

⁸ Arbitražo įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad Kroatijos Respublika bei regioniniai ir vietiniai valdžios subjektai turi teisę susitarti dėl ginčo sprendimo arbitražu.

priešingai nei kitose valstybėse, kompetencija duoti sutikimą dėl arbitražinio susitarimo sudarymo suteikta ne vienai konkrečiai institucijai, bet keletai institucijų (pavyzdžiui, VŠĮ Lietuvos verslo paramos agentūrai sutikimą sudaryti arbitražinį susitarimą turėtų suteikti Ūkio ministerija, VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijai – Susisiekimo ministerija).

Nors doktrinoje ir yra analizuojamos apribojimų ar draudimų viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus taikymo sąlygos, tačiau ypač retai yra komentuojamos tokių apribojimų ar draudimų nustatymo priežastys. Teisinio tyrimo rezultatai suponuoja išvadą, kad tokios priežastys gali būti trejos. Pirma, valstybės nori, kad ginčai, kurių šalis yra viešosios teisės juridinis asmuo, būtų sprendžiami jų pačių teismuose (tai ryškiausiai matoma Lotynų Amerikos valstybių ir arabų valstybių atveju). Antra, valstybės nepasitiki arbitražu. Pavyzdžiui, Saudo Arabijoje valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisės sudaryti arbitražinius susitarimus sąlygos buvo sugriežtintos po to, kai Saudo Arabija arbitraže pralaimėjo bylą bendrovei *Aramco* [14, p. 599; 4; 30, p. 15]. Trečia, draudimų įtvirtinimas yra perimamas, rengiant įstatymus kitų valstybių įstatymų pagrindu (Belgijos, Alžyro pavyzdys).

Kokios priežastys nulėmė, kad KAĮ yra ribojama viešosios teisės juridinių asmenų teisė sudaryti arbitražinius susitarimus, nėra aišku (KAĮ *travaux preparatoires* nėra viešai skelbiami). KAĮ buvo rengiamas pagal 1985 m. UNCITRAL pavyzdinį komercinio arbitražo įstatymą, kuriame jokių apribojimų viešosios teisės juridiniams as-

menims sudaryti arbitražinius susitarimus nėra numatyta. Be to, kaip ir minėta, tokio apribojimo, koks yra numatytas KAĮ, nėra užsienio valstybių įstatymuose. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad apribojimai numatyti ne visiems viešosios teisės juridiniams asmenims (išimtis yra numatyta Lietuvos bankui, be to, KAĮ 11 str. 3 d. numatyta, jog Vyriausybė ar jos įgaliota valstybės institucija turi teisę sudaryti arbitražinius susitarimus). Tokia situacija neleidžia aiškiai teigti, kad apribojimus nulėmė viena iš anksčiau nurodytų priežasčių.

1984 m. paskelbtuose prof. K. H. Böckstiegel vadovaujamo viešosios teisės juridinių asmenų dalyvavimo arbitraže teisinio tyrimo rezultatuose [18, p. 18–19] taip pat nurodoma, kad tikrąsias priežastis, dėl kurių valstybės riboja viešosios teisės juridinių asmenų teisę sudaryti arbitražinius susitarimus, nustatyti sudėtinga. Prie galimų tokių apribojimų nustatymo priežasčių priskirtinas minėtas valstybių noras, kad ginčai, susiję su viešosios teisės juridiniais asmenimis, būtų sprendžiami tos valstybės teismuose. Taip pat tam tikras arbitražo „gėdijimasis“, tikint, jog visuomenė nesupras, kodėl viešosios teisės juridinis asmuo pasirinko privatų ginčų sprendimo būdą vietoje įprastų nacionalinių teismų.

Manytina, kad nė viena iš minimų priežasčių nepateisina nacionalinėje teisėje nustatytą viešosios teisės juridinių asmenų teisę sudaryti arbitražinius susitarimus apribojimų ar draudimų. Be abejo, pripažintina, kad valstybės turi teisę riboti tam tikrų asmenų teisę sudaryti arbitražinius susitarimus (pavyzdžiui, siekiant apginti vartotoją, Lietuvoje ir kai kuriose kitose valstybėse draudžiamas ginčų, kylančių

iš vartojimo sutarties, sprendimas arbitražu, kitose valstybėse tokių ginčų arbitražas galimas, tačiau arbitražinį susitarimą leidžiama sudaryti tik po to, kai kilo ginčas). Taip pat pripažintina, kad valstybės turi teisę nustatyti ir tai, kokius ginčus šalys turi teisę perduoti nagrinėti arbitražui. Tačiau, atsižvelgiant į straipsnio pradžioje minėtą principą, pagal kurį valstybė ir kiti viešosios teisės juridiniai asmenys dalyvauja civiliniuose santykiuose lygiais pagrindais su kitais šių santykių dalyviais, manytina, jog teisės sudaryti arbitražinius susitarimus apribojimai ar draudimai neturėtų būti pagrįsti vien faktu, kad arbitražinio susitarimo šalis yra valstybė ar kitas viešosios teisės juridinis asmuo. Pavyzdžiui, pagal bendrąją taisyklę ginčai, susiję su valstybės *acta iure imperii*, laikytini nearbitruotiniais. Tai gi draudimas valstybei ar viešosios teisės juridiniam asmeniui sudaryti arbitražinius susitarimus, kylančius iš išimtinai viešosios teisės reguliuojamų teisinių santykių, laikytinas pateisinamu, nes jis yra nustatytas vadovaujantis ginčo dalyko, kuris visada priskiriamas nacionalinių teismų išimtinai kompetencijai, kriterijumi. Tačiau apribojimas ar draudimas, pagrįstas vien valstybės ar kito viešosios teisės juridinio asmens, kaip ginčo šalies, faktu, kai analogiškas ginčas tarp privačių šalių gali būti sprendžiamas arbitražu, laikytinas nepagrįstu.

Visų pirma, kaip matyti iš teisinio tyrimo rezultatų, nė vienoje valstybėje nėra įtvirtinta absoliutaus draudimo viešosios teisės juridiniams asmenims sudaryti arbitražinius susitarimus. Nustatomos tik įvairiausios papildomos sąlygos, kurių esant viešosios teisės juridiniai asmenys gali sudaryti arbitražinius susitarimus (reika-

laujama papildomų leidimų, apibrėžiamos ginčų, kuriuos galima spręsti arbitražu, rūšys, nors analogiškai privačių asmenų ginčai gali būti sprendžiami arbitražu). Vadinasi, jeigu tokių apribojimų nustatymą ir lemia nepasitikėjimas arbitražu ar noras spręsti ginčus nacionaliniuose teismuose, jie tokio tikslo nepasiekia, nes esant tam tikroms sąlygoms arbitražas vis tiek yra galimas. Taigi iš esmės tokie apribojimai tik apsunkina arbitražinio susitarimo sudarymą ir suteikia galimybę valstybei ir viešosios teisės juridiniams asmenims, kurie patys laisva valia sudarė arbitražinius susitarimus, pažeisdami nacionalinės teisės reikalavimus, nesąžiningai remtis tokiais apribojimais, siekiant vilkinti ginčo sprendimą arbitraže, inicijuojant arbitražo sprendimo panaikinimą ar prieštaraujant dėl arbitražo sprendimo panaikinimo ir vykdymo užsienio valstybėje.

Antra, kad tokie apribojimai nėra reikalingi, patvirtina ir tai, jog dauguma valstybių jokių apribojimų ar draudimų valstybei ir viešosios teisės juridiniams asmenims arbitražinių susitarimų sudarymo srityje nenustato. Maža to, Ispanijos ir Šveicarijos įstatymai įtvirtina principą, pagal kurį užsienio valstybei draudžiama remtis nacionalinės teisės apribojimais, siekiant išvengti iš arbitražinio susitarimo kylančių įsipareigojimų vykdymo (šio principo taikymas teismų ir arbitražo praktikoje analizuojamas antrojoje teisinio tyrimo dalyje).

Išvados

1. Užsienio valstybių nacionalinės teisės normų, reglamentuojančių valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisę sudaryti arbitražinius susitarimus, ana-

lizė patvirtino, kad dauguma valstybių šiuo aspektu nenustato jokių apribojimų, kurie būtų pagrįsti vien faktu, jog ginčo šalis yra valstybė ar viešosios teisės juridinis asmuo. Valstybė ar viešosios teisės juridinis asmuo turi teisę sudaryti arbitražinius susitarimus tomis pačiomis sąlygomis kaip ir privati arbitražinio susitarimo šalis.

2. Nacionaliniai įstatymai, kurie numato apribojimus viešosios teisės juridiniams asmenims, pasižymi tokių apribojimų įvairove tiek asmenų, kurių atžvilgiu jie taikomi, tiek pačių apribojimų apimties aspektu. Dažniausiai pasitaikanti apribojimų netaikymo išimtis – tarptautinio komercinio arbitražo atvejis, taip pat valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisė sudaryti arbitražinius susitarimus gali priklausyti nuo įgaliotos valdžios institucijos sutikimo.
3. Priežastys, lemiančios nacionalinės teisės normų, ribojančių valstybės ir viešosios teisės juridinių asmenų teisę sudaryti arbitražinius susitarimus, priėmimą, nėra aiškios. Paprastai jos siejamos su valstybių noru, kad ginčai, kurių

šalis yra valstybė ar viešosios teisės juridiniai asmenys, būtų sprendžiami nacionaliniuose teismuose.

4. Teisės sudaryti arbitražinį susitarimą apribojimai, grindžiami vien faktu, kad ginčo šalis yra valstybė ar viešosios teisės juridinis asmuo, laikytini nepagrįstais, nes 1) tokie apribojimai nesuderinami su lygybės principu, pagal kurį valstybė ir viešosios teisės juridiniai asmenys dalyvauja privatiniuose santykiuose lygiais pagrindais su kitais šių santykių dalyviais; 2) jais dažniausiai tik apsunkinama arbitražinio susitarimo sudarymo procedūra; 3) jie suteikia galimybę valstybei ir viešosios teisės juridiniams asmenims, kurie patys laisva valia sudarė arbitražinius susitarimus, pažeisdami nacionalinės teisės reikalavimus, vėliau nesažiningai remtis tokiais apribojimais, siekiant vilkinti ginčo sprendimą arbitraže, inicijuojant arbitražo sprendimo panaikinimą ar prieštaraujant dėl arbitražo sprendimo panaikinimo ir vykdymo užsienio valstybėje. Ši išvada taikytina ir KAI 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtintiems apribojimams.

LITERATŪRA

Teisės aktai ir tarptautinės sutartys

1. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 39-961.
2. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.
3. 1961 m. Europos konvencija dėl tarptautinio komercinio arbitražo [interaktyvus, žiūrėta 2009-10-26]. Prieiga per internetą: <<http://www.jus.uio.no/lm/europe.international.commercial.arbitration.convention.geneva.1961/>>.

4. *International handbook on commercial arbitration: national reports; basic legal texts*. General ed.: Pieter Sanders. Deventer, Frankfurt: Kluwer Law International.

5. Latvijos civilinio proceso įstatymas [interaktyvus, žiūrėta 2010-09-01]. Prieiga per internetą: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50500#saist_4>.

6. Estijos civilinio proceso kodeksas [interaktyvus, žiūrėta 2010-09-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/paraframe.asp?loc=text&lk=et&sk=en&dok=X90041.htm&query=civil+procedure&tyyp=X&ptyyp=RT&pg=1&fr=no>>.

Bylos

7. 1983 m. lapkričio 18 d. *ad hoc* arbitražo preliminarus sprendimas byloje *Benteler KG v. Belgian State*. *Yearbook Commercial Arbitration*. Vol. X-1985, p. 37–38.

8. 1983 m. lapkričio 18 d. *ad hoc* arbitražo preliminarus sprendimas byloje *Dipl. Ing. Erick Benteler KG and Helmut Benteler KG v. Belgian State & S.A. ABC*. *Journal of International Arbitration*. Vol. 1. 1984, p. 184–190.

9. Sirijos aukštesniosios administracinės kolegijos 1988 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Etablissement Public des Vacheries à Hama v. Kaniexpo Marketing Limited*. *Yearbook Commercial Arbitration*. Vol. XV. 1990, p. 128–130.

10. Damasko administracinio tribunolo 1988 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *Fougerolle SA v. Sirijos Arabų Respublikos gynybos ministerija*. *Yearbook Commercial Arbitration*. Vol. XV. 1990, p. 515–517.

11. Paryžiaus apeliacinio teismo 1957 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Myrtoon Steamship Company v. Agent Judiciaire du Trésor*. *International Law Reports* 1957. Vol. 24. London: Butterworths & Co. (Publishers) Ltd., 1961, p. 205–206.

12. Atėnų apeliacinio teismo 1976 m. sprendimas Nr. 3894 byloje *Graikijos prekybos ministerija v. užsienio vežėjas X*. *Yearbook Commercial Arbitration*. Vol. XIV. 1989, p. 634–636.

13. Prancūzijos kasacinio teismo 1966 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje *Trésor Public v. Galakis*. *International Law Reports*. Vol. 48. London: Butterworths & Co. (Publishers) Ltd., 1975, p. 329–330.

Specialioji literatūra

14. AHADAB, ABDUL, HAMID, EL. *Arbitration in the Arab Countries*. Deventer, Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990.

15. AHADAB, ABDUL, HAMID, EL. *Arbitration in the Arab Countries*. 2nd edition. The Hague, London, Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1999.

16. ASOUZU, AMAZU, A. *International Commercial Arbitration and African States: Practice, Participation and Institutional Development*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

17. BORN, GARY, B. *International Commercial Arbitration in the United States: Commentary and Materials*. Deventer, The Netherlands: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1994.

18. BÖCKSTIEGEL, KARL-HEINZ. *Arbitration and State Enterprises: A survey on the national and international state of law and practice*. Deventer: Kluwer, 1984.

19. DEMEYERE, L. 1988 Amendments to Belgian Arbitration Law. *Arbitration International*. Vol. 15, No 3. The Hague: Kluwer Law International, 1999.

20. GAILLARD, EMANUEL; ir SAVAGE, JOHN (editors). *Fouchard, Gaillard and Goldman on International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999.

21. GARRO, ALEJANDRO, M. Enforcement of Arbitration Agreements and Jurisdiction of Arbitral Tribunals in Latin America. *Journal of International Arbitration*. Vol. 1, No 4, 1984.

22. DEVOLVÉ, JEAN LOIS; ROUCHE, JEAN; ir POINTON, GERALD H. *French Arbitration Law and Practice*. The Hague: Kluwer Law International, 2003.

23. KLEINHEISTERKAMP, JAN. *International Commercial Arbitration in Latin America: Regulation and Practice in the MERCOSUR and the Associated Countries*. New York: Oceana Publications, 2005.

24. LEW, JULIAN D., M; MISTELIS, LOUKAS, A; ir KRÖLL, STEFAN, M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003.

25. MASON, PAUL, E.; ir GOMM-SANTOS, MAURICIO. New Keys to Arbitration in Latin America. *Journal of International Arbitration*, 2008, 25(1): 31–69.

26. POUDRET, JEAN-FRANÇOIS; ir BESSON, SÉBASTIEN. *Comparative law of international arbitration*. 2nd ed. Translated by Stephen V. Berti and Annette Ponti. London: Thomson Sweet & Maxwell, 2007.

27. REDFERN, ALAN; ir HUNTER, MARTIN. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004.

28. SALEH, SAMIR. *Commercial Arbitration in the Arab Middle East*. London: Graham & Trotman Limited, 1984.

29. SANDERS, PIETER. *Quo Vadis Arbitration? – Sixty Years of Arbitration Practice*. The Hague: Kluwer Law International, 1999.

30. *Yearbook Commercial Arbitration*. Vol. IX. 1984. National report „Saudi Arabia“ by Albert Van Den Berg.

THE POWER OF A STATE AND LEGAL PERSONS OF PUBLIC LAW TO CONCLUDE AN ARBITRATION AGREEMENT UNDER THE LAW OF LITHUANIA AND FOREIGN JURISDICTIONS

Eglė Zemlytė

S u m m a r y

Article 11(2) of the Law on Commercial Arbitration of the Republic of Lithuania provides that disputes, the party to which is a state or municipal entity as well as a state or municipal institution or organisation may not be submitted to arbitration unless an advance consent to such agreement has been given by the founder of such entity, institution or organisation. Similar restrictions can be found in the laws of the other countries as well. Considering given circumstances, the subject matter of the Article is answering the question whether such restrictions prevail in foreign national laws as well as what reasons cause es-

tablishment of such restrictions. Research has shown that national legal restrictions regarding the right of a state or legal persons of public law to enter into arbitration agreement are not globally widespread, in most cases it is established that the state and legal persons of public law are entitled to enter into arbitration agreements on the same conditions as the private parties to arbitration agreement. Considering the said results and based on other reasons that are discussed in the article the rationality of such national national restrictions is questioned in the article.

Įteikta 2010 m. rugsėjo 30 d.

Priimta publikuoti 2011 m. kovo 9 d.